

(Deut. 10:16) In het oorspronkelijk boek al wat hij mededeelt aangaande de Schepping, den val, den zondvloed en de geschiedenis der patriarchen, door rechtstreeksche inspiratie van den Heiligen Geest was te weten gekomen. Erkend werd, dat de schrijver hier van mondelinge of schriftelijke overleveringen had gebruik gemaakt en deze onder de leiding des Heiligen Geestes had te boek gesteld. Een nader onderzoek naar deze bronnen is dus zeker niet met het inspiratie-dogma in strijd, mits men maar, evenals Dr. Aalders dit doet, aan de waarachtigheid van hetgeen ons medegedeeld wordt, vasthoudt. Alleen daarop komt het bij het inspiratie-dogma aan.

En evenmin als we bedenking hebben tegen de erkenning, dat voor de saamstelling van den Pentateuch bronnen gebruikt zijn, evenmin hebben we er bezwaar tegen, wanneer Dr. Aalders aanneemt, dat in het oorspronkelijk werk later toevoegingen en zoogenaamde glossen zijn aangebracht, mits men ook daarbij maar staande houdt, dat deze toevoegingen en glossen onder de leiding des Heiligen Geestes zijn tot stand gekomen. Zelfs indien men gelooft, gelijk onze vaders deden, dat de Pentateuch van Mozes afkomstig is, zal daarom toch wel door niemand bewerd worden en werd dit ook door onze oude Schriftuitleggers nooit beweerd, dat hij, het slothoofdstuk, waarin Mozes' dood en begraving beschreven worden, van Mozes zelf afkomstig zou wezen. En evenmin als er bezwaar tegen bestaat, aan te nemen, dat een later schrijver het slothoofdstuk aan den Pentateuch heeft toegevoegd, bestaat er ook bezwaar tegen om aan te nemen, dat een later schrijver hier en daar verduidelijkingen in den tekst heeft aangebracht, zoals bijv. duidelijk blijkt uit Gen. 36:31 en andere plaatsen.

Zelfs toont de Heilige Schrift ons, dat zulke latere aanvullingen en omwerkingen soms een zeer ingrijpend karakter kunnen gehad hebben en het oorspronkelijke karakter van het werk daardoor voor een goed deel kan zijn veranderd. Het Spreukenboek van Salomo, dat nog altoos zijn naam draagt, is, zoals uit Spreuken 23:23 en de beide slothoofdstukken blijkt, met spreuken van andere wijzen uit later tijd aangevuld. En nog sterker blijkt dit uit het Psalmenboek. Dat dit boek oorspronkelijk bestaan heeft uit de Psalmen van David en deze eindigden met wat wij thans Psalm 72 noemen, blijkt uit het onderschrift: »De gebeden van David, den zoon van Isai, hebben een einde». Ook hier zijn later Psalmen van andere dichters aan toegevoegd geworden, zoals van Asaf, Heman en anderen, en zelfs is de oorspronkelijke volgorde toen zoo gewijzigd, dat nu Psalm 72 in het midden is komen te staan en daarna nog verschillende andere Psalmen van David volgen, zoals Psalm 86 enz. Ook dit alles wat een nauwkeurig onderzoek der Schrift zelf ons leert en natuurlijk ook door onze Vaders reeds lang opgemerkt was, toont wel, hoe er in zulk een boek later wel degelijk toevoegingen en veranderingen hebben plaats gevonden. En tevens leert dit ons, hoe voorzichtig we moeten wezen met uit de opsomming der Bijbelboeken in Art. IV onzer Geloofsbelijdenis niet te veel af te leiden. Wanneer na Job volgen: de Psalmen van David, de drie boeken van Salomo, Spreken, de Prediker en het Hooglied, dan mag daaruit allermint worden geconcludeerd, dat het een dogma van de Gereformeerde Kerk is, dat alle Psalmen van David of alle Spreuken van Salomo afkomstig zouden zijn. Het tegendeel blijkt niet alleen uit den inhoud dezer boeken, maar evenzeer uit wat onze Statenverzetters in hun inleiding op deze boeken aanmerken. Wanneer daarom in deze zelfde lijst der canonieke boeken gesproken wordt van »de vijf boeken van Mozes, te weten Genesis enz.», dan volgt daaruit volstrekt niet, dat het een dogma is van de Gereformeerde Kerk, dat deze vijf boeken, zoals we ze thans bezitten, in hun geheel van Mozes afkomstig zouden zijn. Zelfs mag, wanneer in deze lijst de brief aan de Hebreërs aan Paulus wordt toegekend, daaruit niet worden besloten, dat tegen de Belijdenis ingaat, wie dezen brief aan een ander toekent. Calvijn zelf heeft dit gedaan, en menig goed Gereformeerde exeget volgde hem daarin na, zonder dat zijn orthodoxie deswege ooit verdacht is gemaakt.

En eindelijk hebben we evenmin bedenking tegen hetgeen Dr. Aalders opmerkt, dat het inspiratie-dogma niet rechtstreeks saamhangt met de vraag, wie de auteur van een bepaald geschrift in den Bijbel is. Natuurlijk dient men bij de toepassing van dezen regel voorzichtig te wezen. Wanneer van het slot van het Evangelie van Johannes uitdrukkelijk getuigd wordt (Joh. 21:24), dat dit Evangelie van Johannes, den discipel des Heeren, afkomstig is, dan kan men, zonder de Goddelijke inspiratie prijs te geven, niet beweren, dat dit Evangelie toch door een ander is geschreven. Evenzoo staat het met de brieven van den Apostel Paulus, de algemeene zendbrieven en de Openbaring van Johannes, omdat, zoodra men het Goddelijk karakter dezer boeken aanneemt, de inhoud zelf uitwijst, dat deze geschriften van de daarin als schrijvers genoemde Apostelen afkomstig zijn. Daaruit volgt dan zeker nog niet, dat de genoemde auteurs deze brieven altoos met hun eigen hand geschreven hebben. Paulus zelf deelt ons mede, dat hij zijn brieven bijna nooit zelf schreef, maar dicteerde. Van Jeremia weten we, dat een goed deel zijn profetieën opgeteekend zijn door Baruch. Zelfs behoeft daarbij niet eens altoos gedacht te zijn aan een letterlijk dictaat. Zoals een Staatsman den inhoud van een brief aan een secretaris kan meedeelen, deze dan die gedachten in zijn eigen bewoordingen weergeeft, en daarna de Staats-

man, door zijn handteekening er onder te zetten, den brief toch als zijn brief erkent, zoo kan het ook met deze schrijvers geaard zijn. Zoo verklaart Calvijn het groot verschil in stijl tusschen den eersten en tweeden brief van Petrus daaruit, dat de eerste door Petrus zelf is geschreven en de tweede op zijn last door een secretaris, die in eigen bewoordingen Petrus' gedachten weergaf. Laat het inspiratie-dogma zelfs hier dus nog genoegzaam speelruimte toe voor het critisch onderzoek naar den eigenlijken schrijver, nog veel sterker is dit natuurlijk het geval, wanneer in het geschrift zelf de auteur niet genoemd wordt, zoals dit bij de meeste historische boeken der Schrift het geval is. Dat de drie eerste Evangelien evenals de Handelingen der Apostelen afkomstig zijn van Mattheus, Marcus en Lucas, blijkt niet uit den inhoud; we weten dit alleen uit de traditie der Kerk. En wat de historische boeken van het Oude Testament betreft, zoals Jozua, Richteren, Ruth, de boeken van Samuel, Koningen en Kronieken, wordt de auteur ons nergens genoemd. Ze heeten zoo, niet omdat ze door Jozua, de Richteren, Ruth, Samuel geschreven zijn, maar omdat ze het verhaal bevatten, waarin deze personen als hoofdpersonen optreden. De traditie, wie deze boeken geschreven heeft, is dan ook zoo onzeker, dat hierop zelfs geen peil valt te trekken. In dien zin zou het dus zeer wel mogelijk wezen, dat ook de vijf boeken van Mozes aldus genoemd waren, niet omdat ze van Mozes zelf afkomstig zijn, maar omdat ze hoofdzakelijk over Mozes' leven handelen. Het auteurschap van Mozes kan uit den titel evenmin bewezen worden als uit den titel: »de boeken van Samuel» bewezen kan worden, dat deze boeken door Samuel geschreven zijn.

Ongetwijfeld moet dus aan Dr. Aalders worden toegegeven, dat het inspiratie-dogma, zoals het door onze beste theologen is opgevat, aan een wetenschappelijke bestudeering van het Oude en Nieuwe Testament niet in den weg staat. Of daarmee intusschen ook maar een stap gevorderd is op den weg om van de moderne critiek meerdere waardeering te verwachten van onze wetenschappelijke studien betwijfelen we. Vooreerst zij deze critiek — het voorbeeld van Prof. Eerdman leert dit — zoo vastgeroest in vooropgezette vooroordeelen, dat ze, hoe vaak ook terecht gewezen, niet anders dan een caricatuurbeeld van ons inspiratie-dogma zich te vormen vermag. En in de tweede plaats maakt het voor de moderne critiek weinig onderscheid of men al erkent, dat bij de saamstelling van den Pentateuch bronnen en oorkonden gebruikt zijn, en toegeeft, dat Mozes niet de schrijver van het geheele boek behoef geweest te zijn, zoals Dr. Aalders doet. Want de moderne critiek is het niet zoozeer te doen om de vraag, wie deze boeken geschreven heeft en welke bronnen daarbij gebruikt zijn, maar wel om aan te toonen, dat heel de hier meegedeelde historie een latere sage en legende is, en dat de wetgeving in deze boeken opgeteekend, niet uit Mozes' tijd dateert, maar eerst in Joas' dagen begonnen is en tot na het Exil is voortgezet. Hondt men daartegenover met Dr. Aalders op grond van de inspiratie staande, dat het historische deel van den Pentateuch werkelijke geschiedenis ons biedt en dat de wetgeving metterdaad van Mozes afkomstig is, ook al heeft hij dit zelf niet alles opgeteekend, dan zal de moderne critiek antwoorden, dat dit standpunt in haar oog al even onwetenschappelijk is, als wanneer men Mozes zelf voor den schrijver van den Pentateuch houdt, en dat de vraag, wie dan de schrijver is, Mozes of een ander, haar volkomen onverschillig laat.

Een weg om tot meerdere waardeering van ons »wetenschappelijk standpunt» te komen ook buiten onzen kring, schijnt de hier aangeven solutie ons dus niet. We zeggen dit niet, omdat Dr. Aalders zelf deze hoop uitspreekt, maar omdat deze verwachting wel, gelijk ons bleek, door enkele anderen wordt gekoesterd. Toch is dit niet onze eigenlijke bedenking. Die bedenking is veeleer tweeledig. Vooreerst, of het inspiratie-dogma wel zoo geheel los te maken is van de traditie als Dr. Aalders dit schijnt te doen. En in de tweede plaats, of het metterdaad juist is, dat de Schrift zelf aangaande den Mozaïschen oorsprong van den Pentateuch ons geen enkel gegeven biedt en veeleer zelf dien oorsprong uitsluit.

Dr. H. H. K.

Voor Kootwicks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van N. N. postbrieven f1.—
Dr. J. H. HOUTZAGERS, Voorzitter.

Leestafel.

1. J. C. RULLMANN, DE DOLEANTIE IN DE NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK DER XIXE EEUW. Amsterdam. — W. Kluwer 1917.
Met dit boek heeft Dr. RULLMANN voltooid zijn trilogie, waarin hij de drie onderscheidene pogingen tot reformatie van de Nederlandse Hervormde Kerk schetst.

Na zijn eerste boek over DE AFSCHEIDING in de Ned. Hervormde Kerk der XIXe eeuw en zijn tweede: DE STRID VOOR KERKHERSTEL in de Ned. Hervormde Kerk der XIXe eeuw, veracheen voort nu eenige weken dit zijn boek over DE DOLEANTIE.

In zijn woord voorin schrijft hij: »Meermalen reeds werd door mannen, die het weten kunnen, de behoefte uitgesproken aan een beschrijving van de geschiedenis der Doleantie». Dit herinnerde mij een, vóór enkele jaren in de Senaatskamer onzer Vrije Universiteit gevoerd gesprek met een mij daar bezoekend lid der Gereformeerde Kerk van AMSTERDAM, den heer W. VAN DER WOUDE, die het weten kon, doordat hij zelf de Doleantie te AMSTERDAM had meegemaakt. In gesprek dat liep over de behoefte aan een beschrijving dezer reformatorische beweging op kerkelijk

gebied, waarin ook mijn beroep met nog onverwachte heftigheid, een Godswerk zag. En deze man, die het weten kon, was daarom van de behoefte aan zulk een beschrijving zoo diep overtuigd, wijl hij ook wist, dat het jongere geslacht van de DOLEANTIE schier geen weet had.

Welnu, ik twijfel geen oogenblik of dit boek van den Utrechtschen predikant RULLMANN zal voor mijn bezoeker van toen waarde hebben. Waarde toch heeft alles wat een behoefte bevredigt en de behoefte aan een goede beschrijving der DOLEANTIE bevredigt dit vlot geschreven boek, waarvan blijkbaar heel wat voorstudie besteed is, volkomen.

Heel wat voorstudie, want al duidt de auteur, op het titelblad, met beminnelijke bescheidenheid aan, dat hij onderwerp historisch heeft geschermd, onder de lezing bleek mij, dat de schetslijnen niet zóó juist zouden kunnen getrokken zijn, indien niet het voorreprodnce van het verleden zoo noodig, ernstig putten uit de bronnen ware voorafgegaan.

De moedigheid, die zich daarbij opdeed, dat als bron »menig kerkelijk archief teeleustelde», gelijk RULLMANN zelf zegt, heeft hij weten te verhelpen door, als meer rijk vloeiende bronnen, ook andere oorkonden en daaronder zoowel geschreven en gedrukte stukken, als mondelinge mededeelingen, te raadplegen. Daarbij toont hij den, voor 'n geschiedschrijver onmisbaren, tact der beperking. Terecht heeft hij niet alles verhaald, wat elke geneente, die in dolantie ging, doorleefde; want in de meeste kerken was het vrijwel dezelfde geschiedenis. Door aldus uit het algemeen het bijzondere, het karakteristieke en typeerende op den voorgrond te halen, is zijn opzet »veentoonigheid te vernijden en afwisseling aan te brengen», hem dan ook gelukt.

Het boek sluit aan bij dat over den STRID VOOR KERKHERSTEL. Zoo moet dan ook daarin gezocht en niet in dit derde werk het bekende CONFLICT waarin de Hervormde Gemeente van AMSTERDAM was gekomen.

Het is verdeeld in tien hoofdstukken.

I. De eerste Kerken in Doleantie; II. De Congregatiebeweging; III. Uitbreiding der Doleantie; IV. Gewelddadigheden te Leidschendam; V. Te Wons en te Serooskerke; VI. Allerlei Rechtsverklaringen; VII. In Doleantie bij de Overheid; VIII. Anti-doleantie kerkisme; IX. Kerkontwikkeling der Doleantie; X. Separatie en Doleantie.

Hieraan is toegevoegd een Register en een lijst der illustraties.

Tot deze laatste behooren, behalve: »De moederkerk der Doleantie te Voorthuizen», drieëntwintig portretten.

Ook door dit zijn derde stuk, hetwelk een klaar en duidelijk beeld van de Doleantie geeft, heeft Dr. RULLMANN aanspraak op de erkentelijkheid van ons Gereformeerden. Het boek, dat zijn waarde heeft omdat het in de behoefte voorziet aan een overzicht van het verleden, wekt, onder de lezing, bij wie dat verleden als Doleerenden hebben beleefd, het laatste gevoel dat zich verbijdt aan de herdenking van een, bij al haar moeite, toch zoo veelzijdig mooie periode in hun leven. Maar, zoals ik boven reeds opmerkte, dit boek over de DOLEANTIE heeft ook zijn waarde voor thans levenden, die in de eerste twintig jaren der vorige eeuw nog niet geboren of jonge kinderen waren. En nu de trilogie er mee af is deel ik dan ook volkomen in den wensch van den auteur: »Moge de lezing van de drie genoemde deelen, die een geheel vormen, bij ons jonger geslacht het perspectief verhelderen op het éne werk Gods, dat in deze drie onderscheidene pogingen tot reformatie van de Nederlandse Hervormde Kerk der negentiende eeuw uitkwam».

3. Dr. T. HOEKSTRA, PSYCHOLOGIE EN CATECHESIS. Rede gehouden bij de overdracht van het Rectoraat der Theologische School van de Gereformeerde Kerken in Nederland, den 7den December 1916. E. J. Bosch (Bn. Nijverdal 1916).

Bij de diensting der THEOLOGISCHE SCHOOL te KAMPEN heeft Prof. HOEKSTRA, die onder meer de PSYCHOLOGIE en de AMTELJKE VAKKEN doceert, deze REDE gehouden vóór het overdragen van het Rectoraat aan zijn ambtgenoot Prof. LINDEBOOM.

Als wetenschappelijke publicatie verdient dit stuk, zoals mij bij aanvankelijke kennismaking bleek, van meer dan 70 bladzijden en 402 aantekeningen, een eenigzins uitvoerige en serieuze bespreking, die ik er hier dan ook weldra van hoop te geven.

Om er al vast de aandacht op te vestigen, zal ik mij ditmaal tot een korte vermelding van den zeer belangrijken inhoud beperken.

Na in een breede inleiding (p. 5-13) over Psychologie en Catechesis te hebben gesproken bepaalt de hoogleraar in zijn eerste deel het verband tusschen psychologie en catechetic en wel zoo, dat daarbij wat hij noemt: »de klip van het psychologie is ontzield» (p. 13-23).

In zijn tweede deel geeft hij dan een beknopt overzicht van de ontwikkeling der psyche in de jeugdperiode (p. 23-51) en in zijn derde of laatste deel geeft hij enkele punten aan waarin de psychologie de catechesis van dienst kan zijn (p. 51-76).

Aan de oratie zelf is toegevoegd op (p. 77-79) de vermelding van de Fata der School en de overdracht van het Rectoraat.

Laat mij hier nog bij mogen zeggen, dat HOEKSTRA's rectorale oratie niet enkel, gelijk de titel allicht zou doen vermoeden, de aandacht verdient van predikanten. Vanwege de pedagogische stof, welke er in verwerkt is, verdient zij ook die van docenten in het algemeen, terwijl zij, om het vele dat er over de psychologie, zoo algemeen als speciale, in voorkomt, de aandacht waard is van allen, die, op welk gebied ook van het wetenschappelijk bedrijf, werkzaam zijn.

3. EEN-HAEZEL, BIBELISCHE KALENDER VOOR 1917, bewerkt door H. W. S. Uijgave der Vereniging »CHRISTELIJKE BIELIETHEEK». Nijkerk, G. F. Callenbach.

Deze Scheurkalender met fraai SCHILD, dat het: ZIE, IK STA AAN DE DEUR EN IK KLOP, in beeld brengt en welks Blok voor elken dag een tekst, niet met uitleg, maar met een gedichtje biedt, ontvangt men met een reaal boekwerk in eigendom, zoo men als lid toetreedt van de Vereniging C. B. Gelijk met dezer kalender ontvingen wij van die zes boekwerken: DE OPANG UIT DE HOOGTE door Dr. E. J. W. POSTHUMUS MEIJERS. Dit boek versijnt naar aanleiding van het plaatwerk van WILLIAM HOLZ »The life of Jesus of Nazareth», en wat ons toegezonden werd, is van dit boek het eerste deel. Het is den bekenden Haaghezen prediker gelukt een twaalftal, op de platen van HOLZ aangegeven onderwerpen, historisch, stichtelijk en in populaire bewerking te behandelen. Bij elk dezer onderwerpen vindt men een der platen.

4. STREMMEN DES TIJDS. Maandschrift voor Christendom en Cultuur. Utrecht. G. J. A. Ruys, 1916.

Het DECEMBER no., het 6e van den zeiden jaargang, opent met een artikel: DE MODERNE STAAT door Mr. D. P. D. FARIUS. De oud-

Minister H. COLIJ geeft er het 6e stuk van zijn OVER DEN VOLKERENKRIJG en Dr. J. DE ZWAAN het 11e van zijn VERLEIDEN. Van den heer J. P. L. PETRI vindt men er een bijdrage over: DE DELFTSCHE AARDEWERKVERZAMELING JHR. LOUDON IN HET RIJSMUSEUM. Aan het slot de LEESTAFEL.

G.

Officieele Berichten.

Kort verslag van de vergadering der classis Brielle te Middelharnis 9 Nov. 1916.

1. Dr. Van Lummel opent op gebruikelijke wijze de vergadering.
2. De credentiebrieven worden in orde bevonden. Rockanje is zonder kennisgeving afwezig. Aan enkele diakenen wordt keurstem verleend.
3. Met Dr. Van Lummel als praeses nemen zitting in het moderamen Dr. Gravendijk als scriba en Dr. de Jonge als assessor.
4. Dr. Gravendijk, voor het eerst als D. d. W. aanwezig, wordt verwelkomd. Van Dr. Esselink, die zeer ernstig krank is, wordt een schrijven voorgelezen, waarin Z. E. w. afscheid neemt van de classis. Zijn ziekte is van dien aard, dat menscheijker wijs gesproken, »beterschap buitengesloten» is. Dit laatste woord van den zwaar beproefden, maar ook krachtig ondersteunden geliefden medebroeder zal Dr. Mol als oudste D. d. Woords dankend en deelnemend beantwoorden.
5. Benoemd worden in de plaats van Dr. Esselink tot actuaire Dr. Gravendijk en tot deputaat regeling vacaturebeurten Dr. de Jonge.
6. Het uitgebrachte rapport over de gehouden Kerkvisitatie lokt betreffende het afleggen van geloofsbelijdenis en het houden van het H. Avondmaal levendige en leerzame bespreking uit.
7. Dr. Verry deelt mede, dat de boeken van den classis quaestor keurig in orde zijn. Voor zijn accurate wijze van boekhouden ontvangt Dr. Mol den dank der vergadering. Het oordeel van denzelfden rapporteur over den toestand van het classicaal archief luidt niet zoo gunstig. Het is zeer onvolledig. De classis draagt Dr. Verry op, het zooveel mogelijk aan te vullen.
8. Aangaande een ingekomen stuk van de classis Winschoten betreffende de losmaking van den D. d. W. zal nadere inlichting worden ingewonnen.
9. Bij de rondvraag naar art. 41 verzoekt Stad aan Haringvliet liefdebureten tijdens de krankheid van haar leeraar. Aan dit verzoek voldoet de classis bereidwillig door om de veertien dagen hulp te verleenen.
10. Dr. Prins brengt verslag uit over de gehouden particuliere Synode Z. Holland (Zuid).
11. In de middagzitting wordt een geheel herziene huishoudelijke regeling behandeld en na wijziging en aanvulling vastgesteld. Met een reeds vroeger vastgestelde regeling voor de Kerkvisitatie zal te worden gedrukt.
12. De vacature- en liefdebureten worden geregeld als volgt:
Den Bommel: Dr. van Velzen, Dec. Dr. Dekker, Jan. en Dr. de Jonge, Febr.
Ouddorp: Dr. Van Lummel, Jan.
Rockanje: Dr. Gravendijk, Dec. en Dr. Mol, Febr.
Stellendam: Dr. Verry, Jan.
Stad aan Haringvliet: 26 Nov. Dr. Dekker; 10 Dec. Dr. van Lummel; 24 Dec. Dr. van Velzen; 7 Jan. Dr. de Jonge; 21 Jan. Dr. Mol; 4 Febr. Dr. Gravendijk en 18 Febr. Dr. Verry.
13. Dr. Van Lummel sluit na dankzegging de vergadering.

G. H. DE JONGE, assessor.

Buitenland.

Engeland. Theosophen in Engeland en Duitschland.

Gelijk bekend is, leert de Theosophie, dat alle menschen broeders zijn en dat daarom elke oorlog is te veroordeelen. Het in Engeland verschijnende orgaan der Theosophen onthield zich niet van het bespreken van de politiek. De Berlijnsche Theosophische vereniging protesteerde daartegen, maar van Engelsche zijde antwoordde men, dat de gewraakte artikelen niet voor »politiek» te houden waren. Tengevolge hiervan bedankten sommige Duitse leden voor de Theosophische vereniging. De voorzitter der Berlijnsche vereniging geeft toe, dat tegenwoordig een andere geest in de Theosophische vereniging heerscht. Hij meent, dat het licht der Loge zich in de inwendige wereld teruggetrokken heeft, zoodat er in de buitenwereld geen uitstraling van het licht der Loge meer gevonden wordt.

Volgens den secretaris der Theosophische Loge te Berlijn, den heer Paul Raatz, verlaant men de vlakte der werkelijkheid, als ons gemoed zich mengt in het gevoel van den oorlog, om zich te begeven in de vlakte van de begoocheling, waarbij dan het beginsel der algemeene broederschap hopeloos geschonden wordt. Men moet dan partij kiezen. Doch dan verliest men zijn innerlijk evenwicht, en komt in tegenspraak met de stichters der Theosophische Loge. — Van brandende vaderlandsliefde zal men den heer Raatz niet kunnen beschuldigen.

Zweden. Een verklaring van zendingsleiders.

In Stockholm vergaderde van 15—17 Sept. l. l. de Conferentie van Zweedsche Zendingen. Deze vergadering heeft aan de permanente commissie der Wereldzendingenconferentie het verzoek gericht, het daaraan te leiden, dat wanneer het tot vredesonderhandelingen tusschen de oorlogvoerende volken komt, de grondregel zal vastgesteld en uitgevoerd worden, dat men bij de Christelijke zending niet met nationaliteit rekenen zal. »Een zendingarbeid die sedert onderscheidene menschenleefjeden gedreven werd en welke van andere landen dan dat hetwelk over het zendingengebied heerscht, uitgegaan is, heeft er, om derwille van zijn hooge waarde voor de beschaving en den Godsdienst, aanspraak op, verder te worden voortgezet, zonder er op te letten tot welk volk de arbeiders behooren».

Deze verklaring is natuurlijk tegen het doen der Engelsche regering gericht, die en uit Afrika en uit Engelsch-Indië de Duitse zendingen verdrief, al kon men hun niet verwijten, dat zij bij hun arbeid de neutraliteit uit het oog hadden verloren.

N. Amerika. Bijgebrachte gelden voor Geref. Hooger Onderwijs.
De Wachter, uit Amerika, geeft de volgende verblijvende mededeelingen:
»Prachtig resultaat. Zoals De Wachter-lezers weten, werd verleden voorjaar een f125,000-campagne in Grand Rapids gehouden ten bate van ons Hooger Onderwijs. In September moest

het eerste kwartaal van deze som inkomten. En alles liep naar wensch. Wel moeten nog enkele achterkomenden het beloofde opbrengen, iets dat ze spoedig zullen doen, maar deze zijn de uitzonderingen. Ongeveer alles wat verwacht kon worden, is op prompte wijze ingekomen. Ook hieruit blijkt, dat de campagne een groote, maar tegelijk een geregende onderneming is geweest.

Geld en beginsel. In De Wachter van 27 Sept. zegt Dr. G. D. de Jong, dat in Oskaloosa voor Penn College een »campaign» werd georganiseerd, »die in drie week tijds uit het stadje en van andere plaatsen, een endowment fund van 400,000 dollar, zegge vier honderd-duizend dollars, bijeen bracht. Ook dit is bescheiden voor een stad als Grand Rapids. Met alles op haren en snaren te zetten, is nauwelijks het achtste deel ingescheven van wat voor Penn College is bijgebracht».

De geschte schrijver meldt niet of Penn College een bepaalde kleur heeft en van een wat beginsel uitgaat. Zover ik weet, is Penn College een zoogenaamd neutrale school, een school, waaraan de wereld zich niet ergert, en waaraan ook ongelovigen hunne zonen en dochteren zenden. En zulke scholen kunnen altijd op veel grooter steun en medewerking rekenen. Toen ik bezig was in Grand Rapids de campagne voor te bereiden, is mij van meer dan een der verzekering gegeven, dat indien onze school de striktheid van haar standpunt losliet, en ook eenige Amerikanen als trustees gekozen werden, wij op minstens 250,000 a 300,000 dollar rekenen konden. Maar daar zijn wij gelukkig nog niet aan toe. Er is overvloed van geld, maar van buiten af kunten wij weinig verwachten. Ons eigen volk dat onze beginselen liefheeft, zal onze school moeten bouwen. Liever arm en sukkelend, dan het beginsel prijs te geven.

Onze Duitse broeders. De overvaardigheid van onze Duitse broeders in het verkrijgen van een school voor Hooger Onderwijs te Grundy Center mag werkelijk voorbeeldig heeten. In zeer korten tijd is reeds een aanzienlijk kapitaal bijgebracht. Een gaf de koninklijke som van 25,000 dollar. Een ander van 10,000 dollar. Nog anderen van 1000 dollar, en zeer velen van 500 dollar. Voor zeer velen onzer is dit een bescheiden voorbeeld, maar een voorbeeld dat, naar we hopen, tot ijver en navolging zal opwekken. Er zijn onder ons die zeer welgesteld zijn en zonder groote zelfverloochening even veel, indien niet nog meer, zouden kunnen afstaan. En het groote, verreikende belang van Gereformeerd Hooger Onderwijs is deze overvaardigheid meer dan waard».

China. Het Confucianisme een religie?

Het Confucianisme zoekt zijn heerschappij in China te behouden, terwijl aan de andere zijde het Boeddhisme onder Japanschen invloed zich verweert tegen de propaganda van het Christendom. De zending August Nagel te Zillong (provincie Kanton) geeft in het October nummer van het *Evangelical Missionary Magazine* een blik in de apologetiek en polemiek van het moderne Confucianisme, door uittreksels te geven van het voor twee jaar in het Chinesech verschenen geschrift: »De voornaamste leeringen van het Confucianisme». De schrijver van dit geschrift betoogt, in tegenspraak met vele Europeesche geleerden, die het Confucianisme slechts als een moraal of als een sociaal-politiek systeem beschouwen, dat het Confucianisme een religie is. In zijn geschrift komt de volgende Confucianische geloofsbelijdenis voor, die in vijf artikelen aldus is geformuleerd:

1. Ik geloof, dat ik het vermogen bezit, uit eigen kracht een volmaakt mensch te worden.
 2. Ik geloof aan mijn bloedigen ouders.
 3. Ik geloof, dat ik mijn onderwijzers en allen die boven mij gesteld zijn, gehoorzaam moet zijn.
 4. Ik geloof aan mijn vaderland.
 5. Ik geloof aan een vereffenende gerechtigheid van de wet die alles te bepalen heeft.
- Het is ons niet mogelijk in deze belijdenis ook maar een greintje religie te vinden.

Gemengd Nieuws.

Een kruisocht voor de Zondagsschool. De Zondagsschool Unie in Engeland besloot tot het houden van een »crusade» met het doel, een som van f 300,000 saam te brengen. Deze som wil men besteden om de vermindering van het aantal Zondagsschoolleerlingen tegen te gaan door betere lokalen, betere onderwijzers en betere methoden. Ook wil men Zondagsscholen oprichten voor de kinderen van Engeland's bondgenooten. Daarbij verlangt men speciale Zondagsschoolklassen te stichten voor de soldaten die van het front komen. Zelfs is het plan, het Zondagsschoolwerk uit te strekken tot Indië en China. Als men daarbij nog lokale fondsen wil bijeenbrengen om verenigingen op dorpen, of die over weinig middelen te beschikken hebben, te steunen, dan is te denken dat men aan drie tonnen gouds niet genoeg heeft.

WINCKEL.

Voor Kinderen.

VERLOREN DOCH NIET VOOR ALTIJD.

X.

VERKEERD.
Maar laat uitblijven bleek al spoedig een dure geschiedenis. Men kon toch van acht tot één uur kwajlop op een droogte zitten. Er moest minstens eens gedronken worden en dan natuurlijk geen water. Dat was te kil. Wijn was beter maar eische een goede beurs. Ook kon men zich moeilijk zinnen te vervelen, en om dat te voorkomen moesten natuurlijk de kaarten dienst doen. Doch spelen louter voor de aardigheid, om niet, dat ging toch moeilijk. En zoo kostte ook dat veel geld.

Hoe moest Wulvert daaraan komen? Zijn geringe zaakgeld was natuurlijk op zulke uitgaven niet berekend. Bij vader aankloppen zou niets geven: veeleer zou het hem een geduchte bestraffing bezorgen en het weinige vertrouwen dat hij verworven had weer doen verliezen. Er bleef dus niets over dan zich weder tot moeder te wenden. U weet, zoo schreef hij haar, hoe klein mijn inkomen is. Ik kan er onmogelijk van rondkomen, want het leven in een groote stad eischt ook groote uitgaven. Wilt u mij nog eens helpen. Ik kom nu al vijftig gulden te kort.

De goede vrouw schrikte toen zij dit las. Vijftig gulden! — Waar zou zij het geld van daar halen? Toch was zij zwak genoeg weer toe te geven. Met groote moeite leende zij dertig gulden en voegde er haar eigen spaargeld bij. Het een en ander zond zij aan Wulvert met een brief, waarin zij hem ernstig vermaande eens eindelijk de toring naar de nering te zetten. Ik kan en mag u niet langer, zoo schreef zij, buiten weten van vader ondersteunen.

Doch wat de moeder ook bidden en smeeken mocht, het hielp weinig. Wel voelde Wulvert nu